

Tęstinis karas

Iš Vesivehmos į Rantasalmį

1940 m. rugpjūčio mėn. Vesivehmoje (Vesivehmaa), į šiaurę nuo Lahčio, buvo įkurta aviacijos bazė ir iš triukšmingo Malmio oro uosto mes persikėlėm ten, kur buvo geresnės sąlygos treniruotis. Vesivehmoje mus ištiko pirmoji netektis „per naikintuvų „Brewster“ naudojimo laikotarpį“ – oro uosto pakraštyje į žemę rėžėsi Žiemos karo aso, seržanto majoro Kelpo Virtos (Kelpo Virta) pilotuojamas lėktuvas.

1941 m. birželio 17 d. 16 val. gavome įsakymą laukti pasirengus, tad dieną naktį budėjome prie lėktuvų.

Ir birželio 25 d. driokstelėjo. Tądien budėjo kita grupė ir mes dar su pažamomis drybsojom lovose, kai užkaukė pavojaus sirenos – puolėme į lėktuvus ir kilome, tolesnius nurodymus buvo pažadėta perduoti per radiją!

Pakilę sužinojome, kad bombarduojama Heinola. Viena iš tų parą budėjusių grupių, anksčiau perkelta į Selenpės (Selänpää) bazę, leidosi pasitikti nekvieštų svečių. Iš dvylikos prieš lėktuvų nė vienas nesugrįžo ir nebepapasakojo, kaip sekėsi bombarduoti mūsų šalį. Mes laukėme ore apie valandą, bet buvo ramu, svečių negirdėti, todėl grįžome į bazę.

Tuo metu Joroineną, kur laikėsi „Fiat“ (FA) eskadrilė, atakavo dvylikos bombonešių dalinys. Ir iš tų dvylikos nė vienas namo neparšė žinių. Tą dieną sunaikinome dvi prieš lėktuvų grupes.

Naikintuvai „Brewster“, kuriais tuo metu skraidėme, buvo gaubtašoniai, priminė bites. Jie buvo greiti, manevringi, gerai ginkluoti, piloto sėdynę iš nugaros ir iš apačios saugojo šarvai. Buvo smagu jais kovoti. Žinojome, kad pakilę į dangų dar susidursime su seniai pažįstamais naikintuvais „I-15“, „I-16 Rata“ ir „I-153 Čaika“.

Liepos 3 d. persikėlėme į naują aviacijos bazę Rantasalmyje (Rantasalmi) netoli fronto linijos. Iš ten pradėjome reguliariai skraidyti į frontą. Gyvenome Piuvilės (Pyyvilä) dvare, kurio šeimininkas buvo pavarde Juutilainen. Mudviejų nesiejo giminytės ryšiai, bet pavardės buvo vienodos ir jis su manim elgėsi kaip su tikru sūnum!

Kad nenusilptų regėjimas ir būtų palaikomas pilotų kovinis pasirengimas, su maisto daaviniais papildomai gaudavome gabalinio cukraus (20 g), arbatos arba šio gėrimo pakaitalo (1 g), sūrio arba marmelado (40 g), dešrelių arba mėsos konservų (40 g) ir sausainių arba džiovintų (100 g). Be to, dvigubą sviesto daavinį. Dešreles vadinome ypatinguoju priedu ir tas pavadinimas kartais atitikdavo tikrovę, nes jos judėdavo savaime – po odele kužėte kužėdavo baltų kirmėlyčių!

Mūsų grupės vadas, leitenantas Jorma Karhunen, kurį vadinome Jope, ir leitenantas Pekka Kokko vieną vakarą susiruošė į Varkauso (Varkaus) miestelį. Ir sutiko ten vieną dailią esybę, vardu Pegė Braun. Vaikiniai paskambino ir paprašė, kad atvažiuočiau parvežti jų iš Joroineno stoties, pasakė atsivešią tą gražuolę. Nulėkęs parsivežti, aš ją pamačiau – tai buvo airių seterių kalytė. Per karą ji tapo mūsų grupės talismanu.

< Suomijos kaimas po rusų bombonešio atakos. Kairėje matyti ugnies nepalietus namus besistengiantys apsaugoti, vandenį ant stogų liejantys žmonės.

Pietūs tarp skrydžių. Lėktuvų pilotų maisto davynys būdavo kiek sotesnis ir įvairesnis už paprastų pėstininkų maisto davinį. Šaltinis: SA-kuva.

I. Juutilainenas savo lėktuvo kabinoje. Šaltinis: SA-kuva.

Bazėje Pegė nepaprastai domėjosi mūsų darbais. Ir taip puikiai juos pažino, kad, mums nubėgus prie lėktuvų, vizgindama uodegą išlydėdavo kiekvieną, kylantį į dangų. Kai išskrisdavo visi, tuoj pat mesdavosi į radijo stotį ir, pastačiusi ausis, klausydavosi mūsų garsaus šabaldžiavimo. Per kautynes mūsų kalbos tonas ir balsų atspalvis, aišku, pasikeisdavo. Pegė nerimaudavo, sukdamo ratus aplink ir inkšdavo tol, kol mūsų baigdavosi. Išgirdusi grįžtančių lėktuvų ūžimą, skubinai dumdamo prie jų, vizgindama uodegą, šokčiodavo ant visų iš eilės orlaivių sparnų, pasitikrindama, kad sugrįžo visi.

Nuotaika Tęstinio karo pradžioje buvo visai kitokia nei per Žiemos karą. Jautėmės džiugiai.

Dangus buvo giedras, vasara nepaprastai karšta. Per gynybinius arba palydimuosius skrydžius matydavome fronto linijoje tvyrant melsvą dūmų ūkaną. Su priešų tuo metu susidurdavome nedažnai.

Bazėje deginomės saulėje, krėtėme išdaigas. Grįždami iš skrydžių leisdavomės darnia rikiuote – sparnas prie sparno, ir radijo drausmės nuostatų tada nelabai paisėme, kol neuždraudė, dainuodavom visokias daineles. Civiliai gyventojai,

I. Juutilaineno vadas Korma Karhunen su aviacinės kovos grupės talismanu, airių setere Pege Braun. Šaltinis: SA-kuva.

paprastais imtuvais pagavę mūsų radijo dažnius, klausydavosi mūsų linksmybių, tad smagumai turėjo baigtis.

Į oro uostą leisdavomės dailia vora, lyg vėrinio karoliukai: aštuoni lėktuvai susirikiuodavo greičiau nei per minutę. Vėliau nustojome tai daryti, nes tai pastebėjęs priešas būtų sunaikinęs mūsų lėktuvus.

Kildami taip pat akimirksniu darniai susirikiuodavome. Visi buvome patyrę, šaunūs pilotai, skraidėme puikiais lėktuvais, puikiai juos valdėme. Per oro mūsų kaudavomės kaip profesionalai. Apsieidavome be nurodymų, gerai žinodami, ką ir kur daryti tiek rikiuotėje, tiek mūsųose.

Per kautynes priekyje žemiau skrisdavo keturi naikintuvai, o iš paskos, kiek aukščiau ir šone kitas ketvertas – viena pora atskirai nuo kitos. Kilus mūsųiui, atakuodavo priekyje skrendantis ketvertas, tik tada, jeigu reikėdavo,

prisijungdavo kiti lėktuvai, bet vieno ketverto pora lėktuvų, jei galėdavo, iš aukščiau pridengdavo kitus lėktuvus ir kontroliuodavo padėtį. Vis dėlto per didelius oro mūsų lėktuvai po pirmos atakos išsiblaškydavo labai plačiai, kildavo baisi suirutė, tad jų rikiuotės niekas nesuvaldydavo. Tokiais atvejais bendro padėties vaizdo susidaryti neįmanoma. Savi ir priešų lėktuvai susimaišę sukdamo ratais ir atakuodavo vieni kitus.

Sužinojome, kad priešas įprato ankstų rytą trikdyti mūsų priešakines linijas Ūkuniemio (Uukuniemi) ruože, o mūsų kariai jiems negali duoti atkirčio. Išgirdęs apie tuos antskrydžius, eskadrilės vadas pažadėjo surengti šiltą priėmimą nekviestiems svečiams.

Liepos 9 d. rytas buvo vasariškai gražus. Dangus švytėjo giedrumu, ankstyvo ryto saulės nušviestos apačioje snaudė Saimos (Saimaa) salelės. Gražus buvo vaizdas, kai dvi kovinės rikiuotės lėkė pro jas į rytus. Iš bazės išskridome 4 valandą.

Kokį pusvalandį sukome ratus palei Ūkuniemį, o tada pastebėjome rytų pusėje žemiau skrendant tris priešų bombonešius ir tris naikintuvus pavymui. Pajudinau sparnus, parodydamas kitiems, kad pastebėjau priešą, ir per radiją pranešiau tai grupės vadui. Bet tą akimirką greta, tokiam pat aukštyje, išvydau daugybę priešų naikintuvų. Du mūsų lėktuvai juos jau atakavo ir aš puoliau į pagalbą. Kartu su savo vedamuoju, seržantu Jouko Huotariu, kurį vadinome Jusiu, pralėkėme pro grupės vado lėktuvą, šitaip parodydami, kad pastebėjome dar vieną priešų darinį. Žvilgtelėjęs atgal pamačiau Jusį atkakliai sekant man į kandin. Pakartojau įsakymo atakuoti ženklą ir jis atsakė supratęs.

Kilo tikra maišalienė! Apačioje šmaižė galybė lėktuvų, tad taikinių turėjome per akis. Pamačiau vieną prie pat, apačioje. Apsiverčiau ant nugaros ir nupikiravau į jį. Greitai nusitaikiau ir jau ketinau šauti, bet pilotas mane pastebėjo. Manevringa „I-153 Čaika“ skrendantis ivanas padarė staigų viražą. Mečiau iš paskos ir nusitaikęs paleidau pirmąsias serijas. Sunkieji kulkosvaidžiai šaudė puikiai – lėktuvus tolygiai vibravo. Mačiau, kaip trasuojamosios kulkos susmigo į priešų lėktuvo korpusą, bet daugiau nieko nenutiko. Sukdamas apie jį ratu paleidau keletą trumpų serijų. Galiausiai išnėriau pro pat jo uodegą.

Kilstelėjau aukštyn, stebėdamasis, kad priešas dar laikosi ore. Mačiau, jog ir Jusis nuožmiai atakuoja jį, tratina visu pajėgumu. Jo atakos poveikis buvo toks pat, kaip mano. Apsižvalgęs pastebėjau, kad lėktuvai ore laikosi įvairiausiomis padėtimis, bet priešas skrenda žemiau. Kovėsi visi mūsų naikintuvai „Brewster“: vis pakildavo ir nerdavo žemyn kaip sakalai prie grobio.

Vėl atakavau – viena iš „Čaikų“ plykstelėjo ugnimi, o toliau gražiai aukštyn traukėsi naikintuvai „Brewster“. Kautynės truko tik kelias minutes. Trasuojamosios kulkos skvarbė erdvę ir sykais koks lėktuvai, keistai